

Posudek oponenta disertační práce

Vysoká škola:	Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Fakulta:	Teologická fakulta
Katedra:	Katedra pedagogiky
Obor:	Teologie
Autor:	Mgr. Bc. Anna Dudová
Téma disertační práce:	Pastorace mládeže v českých a moravských diecézích. Pastorálně teologická analýza práce diecézních center života mládeže
Vedoucí disertační práce:	doc. Michal Kaplánek, Th.D.
Oponent disertační práce:	Dr. theol. hab. ICODr. Jiří Dvořáček
Akademický rok:	2022/2023

Autorka disertační práce si dala za cíl přispět k reflexi pastorace mládeže v České republice, a to pomocí pastorálně teologické analýzy diecézních center života mládeže v ČR.

Práci autorka člení do pěti kapitol. V první kapitole nejprve čtenáři přibližuje pojem a cíle pastorace a její vývoj v dějinách teologie a na základě toho pak formuluje definici pastorace. Pak analyzuje pastorační mládeže ve světle příslušných dokumentů biskupských konferencí Německa, Itálie a Latinské Ameriky. Dále autorka přehledně představuje čtyři nejvýznamnější koncepce pastorace mládeže: pro první model je pastorace mládeže integrální součástí farní pastorace. Podle druhého modelu je pastorace mládeže kategoriální pastorační ve smyslu péče o mládež jako specifické skupiny. Třetí model chápe pastorační mládeže diakonicky, tedy jako církevní či křesťansky motivovanou výchovnou a sociální práci s mládeží; toto pojetí je také východiskem pro pastorační koncepci německé církve. Tomuto modelu se autorka věnuje podrobněji a v rámci něj přibližuje pojetí pastorace mládeže, jak ji rozvinul německý pastorální teolog Martin Lechner. Čtvrtý model je modelem církve jako církve vytvářené a ovlivněné mladými lidmi. Představitelem tohoto směru je italský pastorální teolog Riccardo Tonelli, jehož teze autorka podrobněji představuje.

Druhou kapitolu autorka začíná exkurzem do pastorální teologie jako vědecké báze pro pastorační mládeže; konstatuje, že přímo pastorační mládeže se v českém prostředí věnují jen čtyři autoři (Kaplánek, Martinek, Balík a Ambros), kteří však převážně vycházejí z cizích autorů. Následně autorka fundovaně a přehledně shrnuje vývoj pastorální teologie, její předmět a úkol, a pokračuje teologickými východisky pastorace mládeže. Modely pastorace mládeže jsou tradiční ekleziologický přístup a v současnosti bohužel převládající model *katecheticko-kérygmatický*, jehož příkladem je aktuální *Dokument o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České republice*. Podle Martina Lechnera je ale pastorace mládeže samostatnou disciplínou pastorální teologie reflektující diakonicky zaměřenou pastorační mládeže. Autorce se jako teologicky nejzajímavější a nejvíce propracované pojetí „pastorální teologie mládeže“ jeví přístup Riccarda Tonelliho, inspirovaný dokumentem Würzburšské synody *Ziele und Aufgaben kirchlicher Jugendarbeit*. Východiskem pastorace mládeže je pro Tonelliho Boží zjevení, které se uskutečnilo v inkarnaci. Následně autorka představuje vlastní návrh modelu pastorace mládeže podle posynodální exhortace papeže Františka *Christus vivit* z jara 2019. Prvky tohoto modelu jsou: 1) reflektující společenství, 2) aktivní naslouchání, 3) dialog, 4) pohled víry, 5) zkušenost setkání s

Ježíšem a 6) povolání a poslání. Tyto prvky pak autorka v textu podrobně rozvíjí a jsou jí inspirací pro vlastní vizi pastorační mládeže v ČR, kterou představí v závěru práce.

V třetí kapitole práce popisuje historii a koncepci diecézní pastorační mládeže v České republice tak, jak ji rozvíjí Sekce pro mládež ČBK a jednotlivá diecézní centra mládeže (DCM). Autorka se zde zaměřuje na Diecézní střediska života mládeže (DSŽM) jako specificky českou cestu pastorační mládeže. Autorka vystihuje podstatu problému české pastorační mládeže spočívající v tom, že u nás nenastala změna paradigmatu, tak jak k ní došlo po 2. vatikánském koncilu v Západní Evropě s důrazem na vytváření „církve zdola“. Naše farnosti se proto nestaly subjektem pastorační, naopak základním pastoračním činitelem v oficiální pastorační zůstal kněz. Důsledkem toho je, že v mnoha církevních institucích aktivita laiků v pastorační závisí na schopnostech moderátora, kterým je právě často kněz. Autorka chápe obtížnost změny pastoračního paradigmatu, ale klade si otázku, „proč tento přerod trvá tak dlouho a proč věřící od svých kněží vyžadují především liturgické úkony, které se stále (více méně monotónně) opakují, bez toho, aby se nějak odrážely v reálném životě lidí“ (s. 86). S tím se lze jen ztotožnit, protože autorka tím přesně vystihuje problém dnešní české církve, a to nejen v otázce přístupu k mládeži. Následně autorka kriticky reflektuje koncepci pastorační mládeže ČBK (za jejíž redakci je odpovědný Jan Balík), která je podle ní spíše souborem zbožných přání než reálných projektů. Podle autorky „tvůrcům programu nejde ani tak o budování kritického pohledu a uschopnění k osobnímu rozhodnutí pro Krista, ale spíše o vytváření a rozvoj *společenství*“. Dále, „při takovém pojetí se obsah víry může stávat formalismem, podávaným jako „hotový produkt““. „Toto pojetí, pak nemá šanci oslovit někoho jiného než jen katolicky vychovávaného člověka.“ (s. 88–89). Není pak divu, že mladí lidé vnímají katolickou pastorační takřka schizofrenně (s. 89).

Jak vypadá jazyk dokumentů Sekce pro mládež, se dovídáme z kapitol 3.2.1 a 3.2.3, kde se popisuje „živé společenství“ jako základ pastorační mládeže. Autorka nechává hovořit texty Sekce pro mládež samy za sebe, dokumenty jen shrnuje a střídavě je komentuje. Čtenář se ovšem nemůže zbavit dojmu, že dokumenty i aktivity Sekce jsou dost odtržené od reality. V podstatě totiž takový popis koncepce pastorační mládeže ČBK vykazuje rysy sektářství; stejný dojem získal i autor tohoto posudku z návštěvy na Sekci pro mládež v 90. letech a na setkání animátorů ve Světlé nad Sázavou v roce 1998, kde osobně zakusil schizofrenní chování účastníků během oficiální části programu a následně při neformálních setkáváních, kdy se hlavně seminaristé projevovali poněkud nespoutaně.

Dále se ve třetí kapitole autorka kriticky věnuje popisům prostředků k zajištění pastorační mládeže na diecézní a národní úrovni, tedy Sekci pro mládež a DCM. Zmiňuje i světová, národní a diecézní setkávání mládeže a diecézní a celostátní fóra mládeže, konference o mládeži a studijně formační kurzy Sekce pro mládež. Závěrečné dvě podkapitoly jsou věnovány Diecézním centrům života mládeže, jejich vzniku, rozvoji, charakteristice, fungování, a zvlášť pak jejich (fokolarínské) spiritualitě. Autorka kriticky hodnotí Balíkovy vize jako nerealistické a jeho vyjadřování jako plné bezobsažných frází, prostředí DCŽM je pak podle autorky sice osobité, ovšem pochybuje, zda je také autentické. Mons. Balík ostatně autorka na základě srovnání jeho starších a nových textů podezřívá, že „buď Balík změnil zcela cílové zaměření DCŽM [...], anebo pouze změnil rétoriku vzhledem k nutnosti hledání nových finančních zdrojů z veřejných prostředků“ (s. 129). To pro generálního vikáře Arcidiecéze pražské a konzultora Dikasterie pro laiky, rodinu a život nezní zrovna lichotivě.

Ve čtvrté kapitole nás autorka nejprve seznamuje s nezveřejněným dokumentem ČBK *Odpovědi ohledně synody o mladých lidech za Českou biskupskou konferenci*, zaslaným ČBK do Říma jako podklad k Synodě o mládeži. Kritické čtení tohoto dokumentu vedlo autorku

k formulování otázek (s. 132), které jsou výrazem závažných pochybností nejen o validitě informací obsažených v uvedeném dokumentu, ale i o pravdivosti dokumentu samotného. To a další pochybnosti o „vznešených ideálech“ DCŽM pak vedlo autorku k provedení vlastního empirického výzkumu. Autorka si položila tuto hlavní otázku: *Lze považovat účastníky velkých setkání (celostátní setkání mládeže, světové dny mládeže) za reprezentativní vzorek mladých praktikujících katolíků v ČR?* (s. 134). Následně si autorka zformulovala dvě dílčí otázky: 1) kdo navštěvuje DCŽM, a 2) zda DCŽM realizuje ty ideály, které vyhlašuje. Za tím účelem pak autorka realizovala dvě výzkumná šetření, kvalitativní a kvantitativní. Kvalitativní fáze výzkumu proběhla formou jednak polostrukturovaných rozhovorů s účastníky akcí DCŽM, jednak dotazníkovým šetřením na Celostátním setkání animátorů v roce 2019. Na základě výzkumu pak autorka provedla kritické zhodnocení formy a práce DCŽM z hlediska pastorální teologie a došla k závěru, že účastníci velkých setkání mládeže tvoří pouhý zlomek aktivních mladých katolíků (s. 158). Autorka konstatuje, že „v diecézní pastoraci mládeže se za posledních třicet let téměř nic nezměnilo“ (s. 172); pastore mládeže se tedy nachází v „terminálním stadiu“ a vyžaduje „resuscitaci“ (s. 159).

V páté, poslední kapitole pak autorka předkládá návrhy oživení pastore mládeže v ČR a formuluje svou vizi fungování DCŽM, kterou nazývá „Model Emauzy“, jehož prvky přebírá z exhortace *Christus vivit*.

Autorka prokazuje velký přehled v současné domácí i cizojazyčné literatuře k tématu a v problematice se suverénně orientuje. Práce je mj. zdrojem zajímavých faktických a personálních informací o DCM a DŽCM, které podává čtivě a až na pár drobných překlepů jazykově bezchybně. Práci lze chápat jako kritickou polemiku s oficiální pastorcí mládeže tak, jak ji předkládá Sekce pro mládež ČBK, a jmenovitě s jejím dlouholetým vedoucím Janem Balíkem. Balíkovo pojetí církve jako elitářské „kontraštní společnosti“ (s. 169) autorka klade do protikladu s přístupem papeže Františka.

Předkládanou práci si autor tohoto posudku přečetl s velkým zájmem. Disertace by měla být povinnou četbou pro členy Sekce pro mládež ČBK i diecézních center mládeže, jistě ji ale ocení i laický čtenář. Vzhledem k nedostatku české odborné literatury k danému tématu je předkládaná práce důležitým příspěvkem pro českou teologii pastore mládeže, i proto, že autorka se nebojí samostatně myslet, formuluje vlastní kritické postřehy a vyhýbá se zbožným floskulím, které nás tak často oblažují z církevních dokumentů. Předností práce je i její přehlednost, autorka text zbytečně a uměle nenaťukuje, proto je její rozsah 175 stran čistého textu zcela dostačující. Práce si proto jistě zaslouží, aby vyšla knižně; bude cenným příspěvkem k synodálnímu procesu v české církvi.

Disertaci rád doporučuji k obhajobě s nejvyšším oceněním. Tématem pro diskusi by mohlo být, jaké změny by bylo potřeba v naší církvi provést, aby bylo možné Model Emauzy uskutečnit.

Ve Waltingu 20. srpna 2022

PD Dr. Jiří Dvořáček